

"Türkiye Çöl Olmasın", Ancak Yağmalanmasın da...

Son yıllarda, çevre sorunlarının artması ile birlikte, "çevreciliğin" de bazen doğa duyarlılığı, bazen de moda olarak öne çıktığını görmeye başladık. Bu arada, bazı kişi, grup ve kuruluşların bu sürecin öncüsü olduğunu ve düzenledikleri kampanya ve yayın gibi etkinliklerle kamuoyu oluşturmaya çalıştıklarını izliyoruz. Bu duruma, kimsenin itirazı olamaz herhalde...

Ancak, çoğu zaman konu hiç de dışarıdan görüldüğü ya da gösterilmeye çalışıldığı gibi değil. Kapitalist kalkınma ve tüketim sürecinin, doğayı ve insanı sömürsü ile gündeme gelen ve yıllar içinde çeşitlenerek artan çevre sorunları artık dünya egemenlerinin dahi gözardı edemeyeceği bir kriz noktasına gelmiştir. Ne hazindir ki, bu sorunun asli unsuru ya da sorumlusu olan yeni dünya düzeni, yeni sömürgecilik ve neo-liberal politikalar, çevre sorununa da sahip çıkarak, "yavuz hırsız" rolüne soyunmuşlardır.

Son dönemde, Türkiye 1970'lerdeki Süleyman Demirel'in "çevre bizim için lükstür" anlayışından, Turgut Özal'ın "çevre-izcileri" ne sıçrama göstermiş, devletli, resmi, gayriresmi politikalar, gönüllü-gönülsüz kuruluşlar hep birden "çevreci" olmaya başlamışlardır. (Burada, doğal varlıkların koruma, çevre kirliliğini önleme kaygısı ile, canla başla çalışan pekçok iyi niyetli insani, çevre dostunu bu yorumun dışında tutmak gerekir.)

İşte TEMA Vakfı da böyle bir sürecin ürünü olarak ortaya çıkmıştır, Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkların Koruma Vakfı yani TEMA gerek sembolü olan yeşil yaprak gerekse de "erozyon dede", Hayrettin KARACA ile "meşhur" olmuş, "kamuoyuna mal" olmuştur.

TEMA Vakfı, yaptığı olumlu bazı çabaların dışında çoğunlukla konuların, sorunların yanından teğet geçen bir politikanın savunucusu olagelmıştır. Bu durum ise, TEMA'nın mayasını incelediğimizde hiç -de şaşırtıcı gelmemektedir.

TEMA'nın kurucuları arasında, Türkiye'nin en büyük holdingleri, sermaye grupları, medya patronları, İslami sermaye çevreleri yan yana durmaktadır.

Bu mayayı oluşturan ya da bu kuruluşları TEMA çatısı altında birleştiren, yapıştıran sihirli güç ise, bunların sahip oldukları parasal kaynak ve sermaye yanında, çevreyi en çok kirlüten kuruluşların temsilcileri olmalarıdır. İşte, TEMA'yı ve TEMA'nın yaptıklarını büyüteç altına alma gereği buradan doğmaktadır,

"Türkiye Çöl Olmasın" sloganı ile erozyonu Türkiye'nin birinci sorunu ilan eden TEMA Vakfı'nın Mütevelli Heyeti içinde çok "ilginç" kuruluşlar ve isimler yer almaktadır. İşte bazı örnekler:

Rahmi Koç
Sakıp Sabancı
Nejat Eczacıbaşı
Cem Boyner
Halis Komili
Aydın Doğan
Sabri Ülker

Ve bazı hükmi şahıs kurucu üyeleri;

Eczacıbaşı Holding A.Ş.,
Tekfen Holding A.Ş.,
Hürriyet Gazetecilik A.Ş.,
Sabah Gazetecilik A.Ş.,
Türk Petrol
Altınyıldız Holding A.Ş.,
HAS Otomotiv

Toyota-SA'nın gasp eden uygulamaları ENKA'nın otoyol yapımı sırasında bir milyon ağacı kesmesi, TEMA Vakfı II, Başkanı Nihat Gökyiğit'in sahibi olduğu Tek-

Ethem TORUNOĞLU
TMMOB Çevre Mühendisleri
Odası Başkanı

fen Holding'in nükleer santral ihalesinde adının geçmesi, ihlas Holding'in hem firma kurucuları arasında yer alması hem de KIA marka otomobil üretmek için I. sınıf tarım arazisi üzerine fabrika kurması ilk etapta sayılabilecek "İlginç" örneklerdir. Şimdi böyle bir kimliğe sahip TEMA'nın, söylemleri ne kadar inandırıcı olabilir ki? Bilim ve Ütopya Dergisinin, Ocak 1998'de işlediği dosya konusunda ve kapağında da belirttiği gibi, "TEMA-Türkiye'yi Yağmsılayanların Şirin Maskesi" olarak karşımıza çıkmaktadır,

TEMA yayın organlarında ve kampanyalarında; Ford'un hava kirliletmeyen otomobil ürettiğine ya da Pentagon'un da aslında çevreci olduğu yönündeki haberlere rastlayabilirsiniz, Diğer yandan, ihlas Fuarçılık TEMA'ya destek verebilir veya Karaca Arboretumu ziyaret edenlerin başışları, destekleri reklam edilebilir,

TEMA yayınlarını incelediğinizde, Koç ve Sabancı'nın çevre mağduru ve Erozyonun baş sorumlusunun da yoksul köylüler olduğunu görebilirsiniz. Ayrıca, Kur'anda Erozyon sorununun işlendiği, yine "bilimsel" gerçeklerle kanıtlanmaya çalışılır, TEMA kitapçık ve broşürlerinde...

İşte bir örnek, TEMA Vakfı yayının organının Haziran 1997 tarihli sayısında TEMA Vakfı Genel Müdürü Ümit Y. Gürses imzalı bir yazıda TEMA'nın GAP bölgesinde yürüttüğü projeler sıralanıyor: Ağaç tarımı, mera ıslahı, erozyon önleme, vd. Bölge için çok önemli olduğuna inandığımız bu projelere hiç kimsenin bir itirazı olmaz. Ancak GAP bölgesinde her yıl kanıksanmış orman yangınlarının önlenmesine yönelik bir proje olmaması ya da TEMA'nın yayın ve etkinliklerinde bu konuya değiltilmemesi hemen dikkat çekiyor

(TEMA, yıl: 4, sayı: 12), Çevre duyarlılığının sınırı "devletle karşı karşıya gelmeme" olamaz ve olmamalıdır. "Türkiye'nin çöl olmasına karşı" gerçek anlamda bir çevre duyarlılığı anlayışı basında sık sık çıkan aşağıdakiler benzeri haberleri gözardı edemez,

* Tunceli'nin Kutludere vadisinde bulunan 750 hektarlık meşe ormanı, 11 Temmuz 1997 günü İki savaş uçağı tarafından bombalanarak yakıldı. Bu olaydan sonra Tunceli Belediye Başkanı Mazlum Aralan, CHP İl Başkanı AH Hıdır Kulu, ANAP İl Başkanı Hüseyin Kıran ve DYP İl Başkanı Veli Yeşil ve Vali Atif Özelgün'der> oluşan bir heyet, Erdemli Tugay Komutanı ile görüşerek ormanların yakflmasının nedenini sordu. Tugay Komutanının yanıtı "biz ormanların kesilmesi için orman işletmesine yazı göndermiştik, orman işletmesi bunun gereğini yerin@ getirmeyince, kendi güvenliğimiz için gerekli olan bölgeleri biz yaktık" oldu (23 Temmuz 1997).

* Muş Jandarma Komutanlığı'nın talimatı ile Muş'un Varto İlçesi Kuray (Kayadere) köyü çevresindeki ormanlık alanlar güvenlik gerekçesi ile kesildi (10 Ağustos 1997),

Bitlis'in Tatvan İlçesi Geilyl Uranis (Anadere) bölgesinde boşaltılan Inzan (Üzümlü), Kırtvan (Çavuşlar), Pertevküt (Kuşluca) ve Pancas köylerindeki binlerce kavak, ceviz, erik, elma ağacı korucular tarafından kesilerek satıldı (10 Ağustos 1997),

* Askeri birlikler, 7 Ağustos'dan itibaren Diyarbakır'ın Lice İlçesi ile Bingöl'ün Genç İlçeleri arasındaki ormanlık alanları ateşe verdiler. Yangın bölgesine yakın köylerden ateşi söndürmek isteyen köylüler askerler tarafından engellendi. Öte yandan, Batman'ın Sason İlçesine bağlı Bela-

we Köyü yakınlarındaki Halgız Dağı'nda bulunan ormanlık alanlar, askeri birlikler denetiminde, Sigo, Darxane ile Bidri aşiretine mensup korucular tarafından ateşe verildi (10 Ağustos 1997),

* Slirt'in Eruh ilçesindeki ormanlık alanlar ile bağ' ve bahçeler Eruh Jandarma Tabur Komutanlığı'nca "PKK barınıyor" gerekçesiyle atılan yangın bombaları ile ateşe verildi (25 Ağustos 1997),

* Lice ve Kooaköy Tabur Komutanlıkları ile Duru Jandarma Karakolu'na bağlı askerler, korucularla birlikte, Diyarbakır (Il Hani İlçesi kırsalında bulunan bağ, bahçe ve ormanlık alanları "güvenliği tehlikeye düşürdüğü" gerekçesiyle" yaktı (4 Eylül 1997)1

Peki TEMA Vakfı hangi konuları teğet geçer ya da hangi sorunlarla uğraşmanın bazı çıkar çevrelerinin işine gelmediğini bile gerek, bu konuların üzerinde durmaz, işte bu yazının kapsamı içinde verilebilecek bazı örnekler:

* Ülkemizdeki Orman yağması ve talan sürerken, bu tahribatin önemli dayanağı ise başta anayasa olmak üzere Orman Yasası'nın ve Turizm teşvik yasaının bizzat kendisidir. Ancak, TEMA Vakfı bu tür mevzuat konularıyla uğraşmaz ve devletle karşı karşıya gelmek istemez,

Ormanlar, Milli parklar, ağaçlandırma alanları, tarım toprakları hızla özelleştirme uygulamalarının birer tarihçesi olurken, hazineye ait olanla! talan edilirken TEMA Vakfı ortada yoktur,

* Toyota-SA, birinci sınıf tarım toprağına, mahkeme kararına rağmen otomobil fabrikası kurarken ve bu fabrikanın açılışını Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel yaparken TEMA Vakfı aldığı "başışlar" nedeni ile ve mütevellî heyetinin kompozisyonu gereği

GÖRÜŞLER

bu konuyu görmezlikten gelir, Hayrettin Karaca kendi kurduğu örnek bahçesinde ya da fanusunun sessizliği yeğleyebilir,..

* TEMA Vakfı ve bu Vakfın arkasındaki güçler, aslında yurt topraklarının erozyon nedeniyle kaybedilmemesini- ileri sürerken açıkça bölücülük yapmaktadırlar. Nasıl mı? Şöyle;

- TEMA için Türkiye'nin batısındaki ormanlar, topraklar önemlidir (Tabii Sermayenin çıkarları ile çelişmediği sürece), ancak doğuda yakılan ormanlar yok edilen ekosistem Munzur vadisi ve doğal güzellikler, üzerinde durulmaya değer bile değildir. Peki bu bölücülük değil midir?

- TEMA, Munzur Vadisindeki Ekolojik tahribata tanıklık etme cesaretini dahi gösteremez. Çünkü Munzur Vadisi, oradaki ağaçlar, bitkiler, böcekler, "Olağanüstü Bölge"ye aittir, Oysa ki, TEMA'nın işi "olağanca sınırlıdır. Erozyonun en önemli çevre sorunu olarak belirleyen TEMA, her yıl "Kıbrıs Adası" kadar toprağın denizlere akmaması için hiçbir politik kararlılık göstermez. Ancak, prozyonun sorumlusu olarak da yoksul köylüleri hedef tahtasına çevirmekten de kaçınmaz.

"Toprak Ana Öldü!" diyerek gazete ilanları veren TEMA'ya en iyi yanıtı gününbirlik yaşamayarak, 3000 (üçbin) yıllık tarihin© sahip çıkan bu toprağın insanları verecek! Bergama Köylüsünün verdiği gibi,,,,! Anadolu uygarlığının yükseldiği bu toprakları Kibele ile Karacaoğlanla, Şeyh Bedrettinle, Sabahattin Ali'yi©, Cahit Külebi'yle* Ruhi Su ile» Aşık Veysel'le, Yaşar Kemal'le ve Nazım'la, onların insan ve doğa sevgisiyle koruyacağız, yücelteceğiz, Haramilerin iktidarına, yeni dünya düzenine, küreselleşmeye, özelleştirme-

ye, talana, sömürüye, yeni liberalere, dönemlere ve TEMA gibi kuruluşlara rağmen...

Son sözlerimiz ise TEMA bünyesinde yer alan ve çevre duyarlılığı anlamında ülkeyi belli coğrafyalara, insanları belli gelir gruplarına ve etnik kökenlere göre ayırmayanlara:

Sermaya birikiminin toplumsal piramidin en tepesindeki ayrıcalıklı bir grup tarafından şiddetle sürdürülmesi amacıyla "üretim ne pahasına olursa olsun" sürekli artırılması; bu üretimin "sunni talepler" yaratılarak bir "tüketim çılgınlığı" çerçevesinde pazarlanması; ve nihayet bu döngünün kesintisiz olarak sürdürülebilmesi için eğitim, iletişim, yaşam biçimleri, tüketim alışkanlıkları, vb. 3'nin egemen sınıflar tarafından bu gidişatı destekler ve yeniden üretir biçimde -geniş emekçi kitlelerinin git-tikçe yoksullaşması pahasına- ku lanı I ması kapitalist üretim "mantığını"nın en temel özellikleridir. Günümüz kapitalist toplumunun bu "değerler" sistemi içinde kendine yabancılaştırman birey, tüketimi temel gereksinimlerin karşılanması olarak değil, kendini ifadenin bir aracı olarak ve bir statü olarak algılamaktadır. Bu meta fetişizminin nedeni öne sürüldüğü gibi insanın "doğası" değil, bireylerin sadece varolan ekonomik düzenin sürdürülebilmesine yönelik birer tüketici olarak görülmesidir. Gündelik yaşam,, insan ilişkileri ve değerler fiistemininde bu meta fetişizmine paralel (ya da önkoşul) olarak üretimin pompo™ landığı bu gündemde, "tüketici" bireyler "tüketici" toplumlara çevrilmektedir,

Yukarıda özetlenen kapitalist üretim biçimi koşullarında, geniş emekçi kesimlerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için satmak zorunda oldukları emek miktarı sü-

rekli artmaktadır. Bunun yanı sıra, sermaye birikiminin "üretim ne pahasına olursa olsun" artırılması koşulu, artı-değer üretiminin insan emeği ile birlikte en önemli bileşeni olan doğal kaynakların sınırsızca kullanımını da sürekli artırmaktadır. Kopartılan tüm yaygaralara karşın, kapitalist egemen sınıfların ekolojik duyarlılığının başladığı nokta ancak, ekolojik koşulların kapitalist üretimin süreğenliğini tehdit etme aşamasıdır.

İnsan yaşamı ve etkinliklerinin, ekolojik değerleri tüketen değil yeniden üreten ve doğadaki diğer türlerle uyumlu hale getirilebilmesi için, doğal kaynakları tahrip eden, yoğun bir çevre kirliliğine neden olan, bölgesel ve uluslararası boyutta büyük toplumsal eşitsizliklere yolaçan ve nihayetinde dünyayı bir yokoluşun eşliğine getiren kapitalist üretim biçimi ve buna göre şekillenen bireysel yaşam biçim ve alışkanlıkları sonlandırılmalıdır.

Yeryüzü üzerindeki insan varlığını ve tüm doğal değerleri en basit anlatımla bir "olmak ya da olmamak" ikilemine getirdiği şüphesiz olan çevresel/ekolojik yıkımın boyutu, TEMA benzeri konuya ilişkin sistem için popülist söylemleri dışlarken, sistemi sorgulayan ve sınırları egemen güçlerle karşı karşıya gelme riskine rağmen gerçek bir çevre duyarlılığının gerekleri olarak belirlemiş, radikal söylemleri çözüme giden yolda yegane alternatifler olarak güçlendirmektedir.

Ancak sistemi sorgulayan radikal bir yaklaşım, sürmekte olan ekolojik yıkımın insan hakları, demokrasi, ayrımcılık, emek sömürüsü gibi temel kavramlardan ayrı olarak ele alınamayacağını ve çözümlerin yapısal bir değişimden geçtiğini açıklayacaktır.